

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЧОРТКІВСЬКИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
ПІДПРИЄМНИЦТВА І БІЗНЕСУ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор ЧННІПБ ЗУНУ

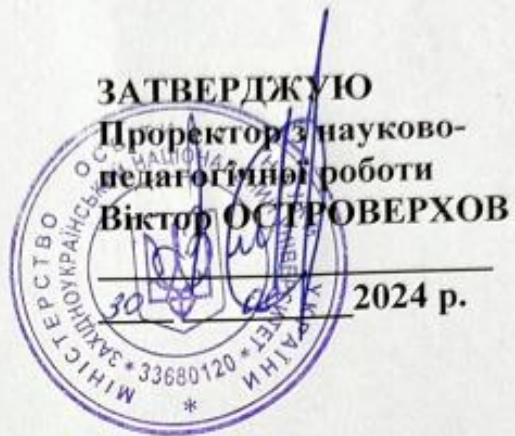
Надія КУЛЬЧИЦЬКА

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної роботи

Віктор ОСТРОВЕРХОВ

РОБОЧА ПРОГРАМА

з дисципліни «Психофізіологія»
ступінь вищої освіти – бакалавр
галузь знань – 05 Соціальні та поведінкові науки
спеціальність – 053 Психологія
освітньо-професійна програма – «Психологія»

кафедра фундаментальних та спеціальних дисциплін

Форма навчання	Курс	Семестр	Лекції (год.)	Практ. (год.)	ІРС (год.)	Тренінг (год.)	Самост. робота студ. (год.)	Разом (год.)	Екз. (сем.)
Денна	1	2	30	30	4	8	78	150	2

В. Островерхов

Чортків – ЗУНУ
2024

Робоча програма складена на основі освітньо-професійної програми підготовки бакалавра галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 053 «Психологія», затвердженої Вченою радою ЗУНУ (протокол № 11 від 26.06.2024 р.).

Робочу програму склала доцент Галина ЧЕКАЛОВСЬКА

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін (протокол № 1 від 28.08.2024 р.)

Завідувач кафедри

Людмила ДЕРМАНСЬКА

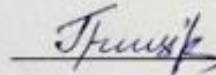
Розглянуто та схвалено групою забезпечення спеціальності 053 «Психологія» (протокол № 1 від 30.08.24р.)

Керівник групи
забезпечення спеціальності

Андрій ГРНЯК

Гарант ОПП

Тетяна ГРИЦІВ

СТРУКТУРА РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «Психофізіологія»

1. Опис дисципліни «Психофізіологія»

Дисципліна «Психофізіологія»	Галузь знань, спеціальність, освітньо- професійна програма, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів – 5	галузь знань (шифр, найменування) 05 Соціальні та поведінкові науки	Статус дисципліни <u>блок</u> <u>обов'язкових дисциплін,</u> <u>цикл професійної</u> <u>підготовки</u> Мова навчання українська
Кількість залікових модулів – 5	спеціальність– 053 Психологія	Рік підготовки: <i>Денна – 1</i> Семестр: <i>Денна – 1</i>
Кількість змістових модулів – 3	Освітньо-професійна програма – «Психологія»	Лекції: <i>Денна – 30</i> Практичні заняття: <i>Денна – 30</i>
Загальна кількість годин –150	Ступінь вищої освіти – бакалавр	Самостійна робота: <i>Денна – 48</i> Тренінг - 8 год. Індивідуальна робота : <i>Денна – 4</i>
Тижневих годин – 10, з них аудиторних – 4		Вид підсумкового контролю – екзамен

2. Мета і завдання дисципліни «Психофізіологія»

2.1. Мета вивчення дисципліни.

Мета дисципліни полягає: формування у студентів наукового світогляду та переконань, які б сприяли системному підходу в діяльності щодо аналізу психологічних процесів, явищ та індивідуально-психічних властивостей людини.

2.2. Завдання вивчення дисципліни

- формування у студентів на засадах аналізу сучасних анатомічних і фізіологічних концепцій наукових знань про особливості функціонування центральної нервової системи з метою розуміння психологічних явищ, прогнозування розвитку психологічних процесів і станів;

- ознайомлення студентів із формами і методами реабілітації, адаптації, психобіоенергетики людини;

- оволодіння сучасними і перспективними напрямками психофізіологічних розробок і досліджень з питань сучасної психофізіології, зокрема оцінки, прогнозу і управління станами людини;

- вироблення у студентів практичних вмінь та навичок використання отриманих знань в подальшій професійній діяльності психолога.

2.3. Найменування та опис компетентностей, формування котрих забезпечує вивчення дисципліни:

СК 3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків (зокрема, в контексті організації заходів раннього втручання).

СК 9. Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну роботу відповідно до запиту

2.4. Передумови для вивчення дисципліни.

Вивчення дисципліни «Психофізіологія» базується на знаннях отриманих з таких дисциплін: історія психології, психологія професійної діяльності.

2.5. Програмні результати навчання.

ПРН1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.

ПРН9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання (зокрема, щодо організації заходів раннього втручання).

ПРН12. Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до вимог замовника.

ПРН16. Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога.

3. Програма навчальної дисципліни «Психофізіологія»:

Змістовий модуль 1. Психофізіологія на сучасному етапі розвитку.

Тема 1. Історія становлення психофізіології. Предмет та завдання психофізіології
Предмет та завдання психофізіології та її зв'язок з іншими науками. Сучасні уявлення про співвідношення психічного та фізіологічного. Психофізіологія та її місце в системі психологічних наук. Проблеми психофізіології. Системні основи психофізіології.
Література до теми: [2, 5, 8, 11, 14]

Тема 2. Методи психофізіологічних досліджень.

Електро- і магнітоенцефалографія. Метод викликаних потенціалів. Реєстрація електричної активності шкіри. Реєстрація показників серцевосудинної системи. Реєстрація реакції очей. Поліграфні дослідження. Дослідження нейродинамічних властивостей людини. Самооцінка психофізіологічного стану.

Література до теми: [2, 4, 5, 8, 11, 14]

Змістовий модуль 2. Психофізіологія психічних станів, процесів, властивостей

Тема 3. Вивчення індивідуальних особливостей нервової системи (НС) і нервових процесів.

Основні принципи будови НС. Ієрархічна структура НС. Принцип ієрархічної побудови зон кори головного мозку. Нервові центри та фізіологічні принципи їх функціонування. Співвідношення психічних і фізіологічних процесів та явищ.

Література до теми: [2, 3, 4, 5, 8, 11, 14]

Тема 4. Психофізіологія сенсорних процесів

Загальні властивості сенсорних процесів. Нейрофізіологічні механізми сенсорних систем. Сенсорна система зору. Сенсорна система слуху. Сенсорна система смаку. Сенсорна система нюху. Сенсорна система кістково-м'язевого апарату.

Література до теми: [1, 2, 5, 6, 8, 11, 14]

Тема 5. Психофізіологія пізнавальних процесів
 Психофізіологія уваги. Психофізіологія пам'яті. Психофізіологія мови. Психофізіологія мислення.

Література до теми: [2, 5, 7, 8, 10, 11, 14]

Тема 6. Психофізіологія емоцій.

Поняття, класифікація, функції емоцій. Теорії емоцій. Індикатор емоцій. Психофізіологічні механізми емоцій.

Література до теми: [2, 5, 8, 9, 11, 14]

Тема 7. Статеві відмінності психофізіологічних функцій.

Статева диференціація. Психофізіологічні особливості функціонування чоловіка. Психофізіологічні особливості функціонування жінки. Психофізіологія статевого життя. Вплив статевих гормонів на поведінку жінки та чоловіка. Специфіка функціонування мозку чоловіка та жінки

Література до теми: [1, 2, 5, 8, 11, 12, 14]

Змістовий модуль 3. Психофізіологія станів свідомості.

Тема 8. Психофізіологія свідомості

Поняття свідомості. Теорії свідомості. Психофізіологічні механізми свідомості.

Література до теми: [2, 4, 5, 8, 11, 13, 14]

Тема 9. Психофізіологія несвідомого

Поняття несвідомого. Неусвідомлювані установки та мотиви. Поведінкові автоматизми та стереотипи. Змінені стани свідомості.

Література до теми: [2, 5, 8, 10, 12, 11, 14]

Тема 10. Психофізіологія сну.

Сон і його види. Теорії сну. Стадії сну. Сновидіння. Значення сну і потреба в ньому.

Література до теми: [2, 3, 4, 5, 8, 11, 14]

4. Структура залікового кредиту з дисципліни «Психофізіологія» (денна форма навчання)

Теми курсу	Кількість годин					Контрольні заходи
	Лекції	Практичні	СРС	ІРС	Тренінг	
Змістовий модуль 1. Психофізіологія на сучасному етапі розвитку.						
Тема 1. Історія становлення психофізіології. Предмет та завдання психофізіології	4	4	4	1	2	Поточне опитування
Тема 2. Методи психофізіологічних досліджень.	4	4	4			Реферат, питання
Змістовий модуль 2. Психофізіологія психічних станів, процесів, властивостей						Питання
Тема 3. Вивчення індивідуальних особливостей нервової системи (НС) і нервових процесів.	2	2	5	2	4	Поточне опитування
Тема 4. Психофізіологія	2	2	5			Презентація

сенсорних процесів						ія
Тема 5. Психофізіологія пізнавальних процесів	4	4	5			Заліковий модуль по темах 1-5
Тема 6. Психофізіологія емоцій.	4	4	5			Тести, ділові ситуації
Тема 7. Статеві відмінності психофізіологічних функцій.	4	4	5			Поточне опитування
Змістовий модуль 3. Психофізіологія станів свідомості						
Тема 8. Психофізіологія свідомості	2	2	5	1	2	Питання, кейси
Тема 9. Психофізіологія несвідомого	2	2	5			Тести, ділові ситуації
Тема 10. Психофізіологія сну.	2	2	5			Заліковий модуль по темах 6-10
ВСЬОГО	30	30	48	4	8	

5. Тематика практичних занять з дисципліни «Психофізіологія» Денна форма навчання (30 годин)

Практичне заняття № 1-2

Тема. Історія становлення психофізіології. Предмет та завдання психофізіології

Мета. Ознайомити студентів із предметом та завданнями дисципліни

Питання для обговорення:

1. Предмет та завдання психофізіології.
2. Сучасні уявлення про співвідношення психічного та фізіологічного.
3. Психофізіологія та її місце в системі психологічних наук.
4. Проблеми психофізіології.
5. Системні основи психофізіології.

Література до теми: [2, 3, 4, 5, 8, 11, 14]

Практичне заняття № 3-4

Тема. Методи психофізіологічних досліджень.

Мета. Ознайомити студентів із основними методами психофізіологічних досліджень.

Питання для обговорення:

1. Електро- і магнітоенцефалографія.
2. Метод викликаних потенціалів.
3. Реєстрація електричної активності шкіри.
4. Реєстрація показників серцево-судинної системи.
5. Реєстрація реакції очей.
6. Поліграфні дослідження.
7. Дослідження нейродинамічних властивостей людини.
8. Самооцінка психофізіологічного стану.

Література до теми: [2, 3, 4, 5, 8, 11, 14]

Практичне заняття № 5

Тема. Вивчення індивідуальних особливостей нервової системи (НС) і нервових процесів.

Мета. Ознайомити студентів із особливостями функціонування нервової системи.

Питання для обговорення:

1. Основні принципи будови НС.
2. Ієрархічна структура НС.
3. Принцип ієрархічної побудови зон кори головного мозку.
4. Нервові центри та фізіологічні принципи їх функціонування.
5. Співвідношення психічних і фізіологічних процесів та явищ.

Література до теми: [2, 3, 4, 5, 8, 11, 13, 14]

Практичне заняття № 6

Тема. Психофізіологія сенсорних процесів

Мета. Ознайомити студентів із психофізіологічними особливостями сенсорних процесів

Питання для обговорення:

1. Загальні властивості сенсорних процесів.
2. Нейрофізіологічні механізми сенсорних систем.
3. Сенсорна система зору.
4. Сенсорна система слуху. Сенсорна система смаку.
5. Сенсорна система нюху.
6. Сенсорна система кістково-м'язевого апарату.

Література до теми: [2, 3, 4, 5, 8, 11, 12, 14]

Практичне заняття № 7-8

Тема. Психофізіологія пізнавальних процесів

Мета. Ознайомити студентів із психофізіологічними особливостями пізнавальних процесів.

Питання для обговорення:

1. Психофізіологія уваги.
2. Психофізіологія пам'яті.
3. Психофізіологія мови.
4. Психофізіологія мислення.

Література до теми: [2, 3, 4, 5, 8, 11, 14]

Практичне заняття № 9-10

Тема. Психофізіологія емоцій.

Мета. Ознайомити студентів із психофізіологією емоцій.

Питання для обговорення:

1. Поняття, класифікація, функції емоцій.
2. Теорії емоцій.
3. Індикатор емоцій.
4. Психофізіологічні механізми емоцій.

Література до теми: [2, 3, 4, 5, 8, 9, 10, 11, 14]

Практичне заняття № 11-12

Тема. Статеві відмінності психофізіологічних функцій.

Мета. Ознайомити студентів із статевими особливостями функціонування психофізіологічних процесів

Питання для обговорення:

1. Статева диференціація.
2. Психофізіологічні особливості функціонування чоловіка.

3. Психофізіологічні особливості функціонування жінки.
 4. Психофізіологія статевого життя.
 5. Вплив статевих гормонів на поведінку жінки та чоловіка.
 6. Специфіка функціонування мозку чоловіка та жінки .
- Література до теми: [1,2, 3, 4, 5, 8, 11, 14]

Практичне заняття № 13

Тема. Психофізіологія свідомості

Мета. Ознайомити студентів із психофізіологією стану свідомості.

Питання для обговорення:

1. Поняття свідомості.
2. Теорії свідомості.
3. Психофізіологічні механізми свідомості.

Література до теми: [2, 3, 4, 5, 6, 8, 11, 14]

Практичне заняття № 14

Тема. Психофізіологія несвідомого

Мета. Ознайомити студентів із психофізіологією несвідомого.

Питання для обговорення:

1. Поняття несвідомого.
2. Неусвідомлювані установки та мотиви.
3. Поведінкові автоматизми та стереотипи.
4. Змінні стани свідомості.

Література до теми: [2, 3, 4, 5, 7, 8, 11, 14]

Практичне заняття № 15

Тема. Психофізіологія сну.

Мета. Ознайомити студентів із психофізіологічними особливостями сну.

Питання для обговорення:

1. Сон і його види.
2. Теорії сну.
3. Стадії сну.
4. Сновидіння.
5. Значення сну і потреба в ньому.

Література до теми: [2, 3, 4, 5, 8, 11, 14]

6. Тренінг з дисципліни

Проведення тренінгу дозволяє:

– забезпечити засвоєння теоретичних знань, отриманих у процесі вивчення дисципліни «Психофізіологія»;

– розвинути у студентів навички пропонування обґрунтованих рішень, використання теоретичних знань для розв'язання практичних завдань та змістовного інтерпретування отриманих результатів.

1. Вступна частина проводиться з метою ознайомлення студентів з темою тренінгового заняття „Самопізнання та самотворення”. Мета: створити сприятливий психологічний простір. Засвоїти правила роботи групи. Налагодження зворотного зв'язку “студент-група” і “група-студент”.

2. Організаційна частина полягає у знайомстві учасників групи з майбутньою роботою, актуалізація досвіду участі у психологічних тренінгах, знайомство з проблемою.

3. Практична частина шляхом виконання завдань у групах студентів у кількості 3-5 осіб з певних проблемних питань теми тренінгу „Самопізнання та самотворення”. Мета

заняття: формування установки на самопізнання та самотворення, розвиток розуміння самого себе.

4. Підведення підсумків. Обговорюються результати виконаних завдань у групах, обмін думками, з питань, які виносились на тренінгові заняття і здійснюється оцінка. Тренінг оцінюється максимально 100 балів.

7. Самостійна робота

Для успішного вивчення і засвоєння дисципліни «Психофізіологія» студенти повинні володіти значним обсягом інформації, частину якої вони отримують і опрацьовують шляхом самостійної роботи. Самостійна робота полягає в опрацюванні навчальної і наукової фахової літератури та у підготовці презентаційних виступів, що оцінюються за 100-бальною шкалою і визначається як сукупність питомої ваги кожної складової:

-80% - підготовка презентації;

-20% - захист презентації.

Обговорюються результати виконання завдань. Обмін думками з питань, які виносились на тренінгові заняття.

Тематика презентацій:

Розвиток наукових уявлень про мозок, психіку та поведінку.

Основні тенденції розвитку сучасної психофізіології.

Методи дослідження серцево-судинної системи в психофізіології

Оцінювання функціонального стану (за вегетативними показниками).

Безсоння: його причини і засоби профілактики.

Гіпнотичний сон. Сновидіння.

Сліди пам'яті і електроенцефалограма людини

Соматотопічний принцип організації аналізаторів

Мотиваційно-вольові стани

Залежність емоційних проявів від стану вищої нервової діяльності, здоров'я та інших чинників

Психофізіологічні кореляти тривоги

Функціональні стани та особливості нервової системи

8. Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

У процесі вивчення дисципліни «Психофізіологія» використовуються наступні засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання:

- поточне опитування, тестування;
- презентації результатів виконаних завдань;
- оцінювання результатів модульної контрольної роботи;
- оцінювання результатів самостійної роботи;
- реферати, есе;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах;
- тренінг;
- інші види індивідуальних та групових завдань;
- екзамен.

9. Критерії, форми поточного та підсумкового контролю

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни «Психофізіологія» визначається як середньозважена величина, залежно від питомої ваги кожної складової залікового кредиту:

Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3	Модуль 4	Модуль 5
10 %	10 %	10 %	10 %	5%	15%	40%
Поточне оцінювання	Модульний контроль 1	Поточне оцінювання	Модульний контроль 2	Тренінг	Самостійна робота	Екзамен
Оцінюється як середнє арифметичне з оцінок, отриманих по 5 темах	Підсумкова модульна контрольна робота по 1-5 темах Теоретичні питання (2 питання по макс 25 балів) Гестові завдання (5 тестів по 5 бали за тест) – макс. 25 балів Задача 1 – макс. 25 балів	Оцінюється як середнє арифметичне з оцінок, отриманих по темах 6-10	Підсумкова модульна контрольна робота по 6-10 темах Теоретичні питання (2 питання по макс 25 балів) Тестові завдання (5 тестів по 5 бали за тест) – макс. 25 балів Задача 1 – макс. 25 балів	Результат виконання завдання (макс. 100 балів)	Сукупність питомої ваги кожної складової: -80% - підготовка презентації; -20% - захист презентації.	Теоретичне питання – макс 20 балів Гестові завдання (10 тестів по 3 бали за тест) – макс. 30 балів Задача 1 – макс. 25 балів Задача. 2 – макс. 25 балів

Шкала оцінювання:

За шкалою університету	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90-100	відмінно	A (відмінно)
85-89	добре	B (дуже добре)
75-84		C (добре)
65-74	задовільно	D (задовільно)
60-64		E (достатньо)
35-59	незадовільно	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1-34		F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)

10.Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

№	Найменування	Номер теми
1.	Мультимедійний проєктор	1-10
2.	Проекційний екран	1-10
3	Комунікаційне програмне забезпечення (Internet Explorer, Google Chrome, Firefox)	1-10
4	Комунікаційне програмне забезпечення (Zoom) для проведення занять у режимі он-лайн (за необхідності)	1-10
5	Комунікаційна навчальна платформа (Moodle) для організації дистанційного навчання (за необхідності)	1-10
6	Програмне забезпечення: ОС Windows	1-10
7	Інструменти Microsoft Office (Word; Excel; Power Point і т. і.)	1-10

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

1. Бригадир М. Особливості функціонування головного мозку людини. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Психологічні науки». 2016. Випуск 2. Т.1. С.19-23.
2. Бригадир М. Стани зміненої свідомості та можливості самопроекування. Virtus. 2016. № 5. С. 63-67.
3. Ващук О.П. Психофізіологічна діагностика особистості. Одеса: Гельветика, 2017. 108 с.
4. Лісовенко А.Ф., Бедан В.Б. Психофізіологія: практикум (для самостійної підготовки здобувачів вищої освіти факультету психології, політології та соціології) / А.Ф. Лісовенко, В.Б. Бедан. Одеса: Фенікс, 2021. 75 с.
5. Кузів О.Є. Психофізіологія: курс лекцій. Тернопіль: вид-во ТНТУ ім. І. Пулюя, 2017. 194 с.
6. Легендзевич Г. Я., Закалик Г. М. Порівняльна психологія та психофізіологія. Львів: Львівська політехніка, 2021. 216 с.
7. Лісовенко А.Ф., Бедан В.Б. Психофізіологія: практикум (для самостійної підготовки здобувачів вищої освіти факультету психології, політології та соціології) / А.Ф. Лісовенко, В.Б. Бедан. Одеса: Фенікс, 2021. 75 с.
8. Філімонов В. І. Фізіологія людини: підручник / В. І. Філімонов. К. : ВСВ «Медицина», 2021. 488 с.
9. David Papo. Gauging Functional Brain Activity: From Distinguishability to Accessibility. Front. Physiol. 2019. 08 May. URL: <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fphys.2019.00509/full>
10. Liam Drew. How the Brain Works: The Facts Visually Explained (How Things Work). NY:DK, 2020. 224 p.
11. Stephen W.Porges Polyvagal Theory: A biobehavioral journey to sociality. Comprehensive Psychoneuroendocrinology. 2021. Volume 7. 100069
12. Porges SW. Polyvagal Safety: Attachment, Communication and SelfRegulation. New York: WW Norton, 2021. 320 p.
13. Rita Carter. The Human Brain Book: An Illustrated Guide to its Structure, Function, and Disorders. NY:DK, 2019. 264 p.
14. Joel E. Morgan, Joseph H. Ricker. Textbook of Clinical Neuropsychology. Taylor & Francis, 2018. 1146 p.